

Jaarverslag ACVZ

2019

Adviescommissie voor
Vreemdelingenzaken

Inhoudsopgave

Voorwoord “Samen vooruit kijken”	3
Wijzigingen in samenstelling van de commissie	5
Uitgebrachte adviezen en rapporten	8
Advies: Marktwerking in het inburgeringsonderwijs en de verantwoordelijkheid van de overheid	8
Advies: Veranderend ouderschap en migratie	9
Signalering: Het Koninkrijk en de internationale bescherming van asielmigranten	10
Verkenning: Legale kanalen voor arbeidsmigranten	11
Advies: Afschaffing van de algemene discretionaire bevoegdheid	12
Advies: Wet Inburgering 20..	13
Advies: Secundaire migratie van asielzoekers in de EU	14
Lopende adviestrajecten in 2019	15
Rol private actoren in het migratierecht	15
Het gebruik van landeninformatie in de asielprocedure	15
Onderzoek diversiteit adviesraden	16
Samenstelling commissie en secretariaat in 2019	17

Voorwoord: "Samen vooruit kijken"

Per 1 maart 2020 is mevrouw prof. dr. Monique Kremer benoemd tot voorzitter van de Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken:

Mijn eerste honderd dagen als nieuwe voorzitter van de ACVZ verliepen anders dan van tevoren gedacht. Ik hoopte op een werkbezoek aan het aanmeldcentrum in Ter Apel of aan Brainport Eindhoven. Maar in plaats daarvan zat ik de hele dag thuis achter mijn scherm. Ik hoopte op onverwachte gesprekken bij het koffiezetapparaat met de medewerkers van het bureau en een ontspannen uitwisseling van ideeën met de commissieleden. Maar in plaats daarvan vergaderden we via videoverbinding. Dat was allemaal zeer effectief en efficiënt – dat wel.

Dat is ook nodig omdat we meteen aan de slag zijn gegaan. De coronacrisis is immers niet alleen een gezondheids- of economische crisis maar ook een mobiliteitscrisis. Landen sloten hun grenzen, arbeidsmigranten bleken meer blootgesteld te worden aan het virus, het aantal asielaanvragen nam af. De ACVZ heeft daarom - zo goed en zo kwaad als dat ging - 'gewoon' doorgewerkt aan lopende adviezen. En er is een informatieve blogpost gestart, om licht te schijnen op de actualiteit van 'Migratie in tijden van Corona'.

Terugblikkend lijkt 2019 een heerlijk overzichtelijk jaar, waarin het brede palet van migratie in de rapporten van de ACVZ was terug te vinden. Met adviezen over onder meer inburgering, gezinsmigratie en secundaire migratie van asielzoekers in de EU. Daarnaast bracht de ACVZ ook verkenningen uit over

asielmigranten in het Caribische deel van het Koninkrijk en over legale kanalen voor arbeidsmigranten. De ontvangst en doorwerking van de verschillende rapporten is zeker goed te noemen. Behalve dat we onze publicaties op verschillende manieren hebben kunnen toelichten in presentaties en gesprekken, is er ook politieke en media-aandacht geweest. Er zijn moties ingediend en er zijn Kamervragen gesteld. Gesprekken met bijvoorbeeld de Arubaanse SER hebben er zelfs toe geleid dat er binnen die organisatie naar analogie van de ACVZ een aparte migratiecommissie is gevormd.

Niemand weet wat de komende tijd zal brengen. Dat is een uitdaging voor een migratieraad als de onze die vooral gericht is op de middellange termijn - dus niet op de komende weken maar de komende jaren. We moeten adviseren in de mist. Dat kan alleen maar door te varen op onze bestaande inzichten. En door onze

koplampen te richten op de nieuwe kennis - die we goed weten te vinden. Adviseren in de mist kan alleen maar door op te trekken met verschillende netwerkpartners binnen maar ook buiten het migratiedomein. Migratie is immers een thema dat evenzeer de terreinen als bijvoorbeeld economie of zorg raakt. We maken daarom graag gebruik van andere kennispartners, die net even weer een ander aspect kunnen zien, zoals andere adviesraden, of partners uit de juridische en academische wereld. Tegelijkertijd blijven we uiteraard goed voeling houden met de politiek, de rijksoverheid, de lokale overheden en de diverse maatschappelijke organisaties die met migratie en integratie bezig zijn. Adviseren in de mist betekent ook dat we misschien vaker zullen moeten benoemen wat er direct voor onze voeten aan de hand is.

Soms wordt gezegd dat door de Coronacrisis alles anders wordt. Dat er een heel 'nieuw normaal' ontstaat. Anderen zeggen dat alles hetzelfde zal blijven en we snel terugkeren naar het oude. Beide opties zijn te betreuren. Ik zie dat veel van onze adviezen - uit 2019 en daarvoor - heel relevant zijn, en juist nu urgent. Daarmee zullen we - ook in tijden van corona en daarna - het migratiebeleid proberen te blijven verbeteren.

Wijzigingen in samenstelling van de commissie

Lidmaatschap beëindigd

Mevrouw dr. Saskia Bonjour

Per 1 april 2019 heeft mevrouw dr. Saskia Bonjour haar commissielidmaatschap beëindigd. De reden hiervoor was haar benoeming als lid van de Jonge Academie van de Koninklijke Nederlandse Academie der Wetenschappen. Mevrouw Bonjour was lid van de commissie vanaf 1 oktober 2016.

Mevrouw dr. mr. Evelien Brouwer

De benoemingsperiode van vier jaar voor mevrouw dr. mr. Evelien Brouwer liep af op 12 juni 2019.

Nieuwe leden

Mevrouw mr. Mariam Chébtí

Mevrouw mr. Mariam Chébtí is per 1 augustus 2019 voor 4 jaar benoemd tot lid van de adviescommissie.

Mevrouw Chébtí is juriste met een brede Europeesrechtelijke en mensenrechtelijke expertise. Zij is naast lid van de ACVZ ook lid van het College voor de Rechten van de Mens. Daarnaast is zij voorzitter van de klachtadviescommissie van de Raad voor de Kinderbescherming, lid van de bezwarenadviescommissie van de Provincie Zuid-Holland en voorzitter van de Commissie werkelijke schade Toeslagen.

“Ik ben, voordat ik lid van het College van de Rechten van de Mens werd, werkzaam geweest in de advocatuur en in de rechtspraak. Hoewel ik sinds mijn propedeuse Rechtsgeleerdheid in Utrecht een civilist in hart en nieren ben, heb ik door mijn vervolgoopleidingen in het VK en de VS een grote interesse in het internationaal publiekrecht ontwikkeld. Met name in mensenrechtenverdragen en de toepassing daarvan binnen de nationale rechtspraktijk. Mijn interesse in het vreemdelingenrecht is dan ook gelegen in de mensenrechtelijke aspecten ervan. Het zijn van vreemdeling is van alle tijden en in alle tijden een persoonlijk vaak pijnlijke ervaring. Een vreemdelingenbeleid dat zowel wat betreft inhoud als uitvoering het voldoen aan de hoogste mensenrechtenstandaard tot uitgangspunt neemt, verzacht deze ervaring en vergroot mijns inziens zowel het draagvlak als de acceptatie van dat beleid.”

Mr. dr. Hugo Fernandes Mendes

Mr. dr. Hugo Fernandes Mendes is per 1 augustus 2019 voor 4 jaar benoemd tot commissielid.

Tijdens zijn loopbaan is de heer Fernandes Mendes in verschillende functies vele jaren betrokken geweest bij het immigratie- en integratiebeleid. Als lid van de toenmalige Adviescommissie Onderzoek Minderheden en als voorzitter van het Landelijk Bureau ter bestrijding van discriminatie naar ras. Daarnaast is hij als directeur integratiebeleid bij het ministerie van Binnenlandse Zaken onder meer ambtelijk verantwoordelijk geweest voor de totstandkoming van de eerste Inburgeringwet, de remigratiewet, en de uitplaatsing uit de centrale opvang van statushouders voor huisvesting naar gemeenten. Ook was hij voorzitter van de interdepartementale commissie integratiebeleid, en lid van de hoogambtelijke Interdepartementale Commissie voor het Immigratiebeleid. Als docent was hij eertijds initiator van en betrokken bij de opzet van het vak vreemdelingenrecht aan de Leidse universiteit. Als voormalig lid van de Raad van de Strafrechtspleging en Jeugdbescherming is hij betrokken geweest bij onder meer advisering over en inspectie van de kwaliteit van vreemdelingenbewaring. Ook is hij werkzaam geweest als loco-gemeentesecretaris en Chief Science Officer van de gemeente Amsterdam.

“Met mijn achtergrond en specifieke kennis wil ik binnen de ACVZ graag meedenken over hedendaagse migratievraagstukken. Ook in deze tijd een brandend thema.”

Uitgebrachte adviezen en rapporten

De ACVZ heeft in 2019 de volgende adviezen en rapporten gepubliceerd.

[Advies: Marktwerking in het inburgeringsonderwijs en de verantwoordelijkheid van de overheid](#)

13 februari 2019

Hoofdpijnen van het advies

De ACVZ heeft onderzoek gedaan naar de manier waarop de markt voor inburgeringsonderwijs de afgelopen jaren was ingericht en hoe dat heeft gefunctioneerd. De adviescommissie concludeert dat de inrichting van het stelsel

gebrekkig was, waardoor inburgeringsplichtigen hun rol als consument veelal niet goed hebben kunnen invullen.

Het advies maakt deel uit van het lopende onderzoek naar de rol van private actoren in het migratiedomein en is uitgebracht op het moment dat de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid werkte aan een nieuw stelsel voor het inburgeringsonderwijs. De ACVZ pleit er in het advies voor dat de minister vóór de invoering van het nieuwe stelsel het marktwerkings- en orderingsbeleid analyseert. Dit kan eraan bijdragen dat het stelsel zodanig wordt ingericht dat de gemeenten in staat worden gesteld verantwoorde keuzes te maken bij de selectie van private aanbieders en de overheid in staat is de noodzakelijke regulering van de markt tijdig te organiseren. Verder adviseert de commissie om tijdens de uitvoering van het nieuwe stelsel het functioneren ervan te blijven monitoren. Tot slot pleit de ACVZ voor een ruimhartige beoordeling van de (terug)betalingsverplichtingen van de groep inburgeringsplichtigen die onder het huidige, slecht functionerende, stelsel valt.

Advies: Veranderend ouderschap en migratie

18 februari 2019

Aanleiding voor het advies

In december 2016 heeft de Staatscommissie Herijking ouderschap het rapport 'Kind en ouders in de 21ste eeuw' uitgebracht. Hierin stelt de Staatscommissie regelingen voor het meerouderschap en meerpersoonsgezag van maximaal vier personen voor. De reden hiervoor is dat er in de maatschappij verschillende vormen van sociaal ouderschap bestaan (zoals stiefoudergezinnen en ouderparen van gelijk geslacht), waar de regelgeving onvoldoende op aansluit. Daarnaast doet zij een voorstel voor een draagmoederschapsregeling. Deze regeling heeft als doel te voorkomen dat Nederlandse ouders een draagmoeder zoeken in een land waar de rechten van de draagmoeder en het kind onvoldoende gewaarborgd zijn. De regering heeft de ACVZ gevraagd te adviseren over de vreemdelingrechtelijke gevolgen van de voorstellen van de Staatscommissie.

Hoofdpijnen van het advies

De ACVZ stelt voor de wijziging van de definitie 'gezin' in het afstammingsrecht ook door te voeren in het vreemdelingenrecht en de verblijfsrechtelijke positie van mensen in deze nieuwe gezinsvormen op te nemen in regelgeving. De ACVZ adviseert verder om geen verblijfsrechtelijke beperking aan de regelingen voor meerouderschap en meerpersoonsgezag te stellen, maar wel waarborgen tegen oneigenlijk gebruik in de wet op te nemen. De toetsing hiervan kan worden overgelaten aan de familierechter. De ACVZ beveelt verder aan om alleen Unieburgers en derdelanders met een permanent verblijfsrecht in Nederland toe te laten tot de draagmoederschapsregeling. Hiermee kan worden voorkomen dat Nederland een bestemmingsland wordt voor draagmoederschapstoerisme en kan worden geborgd dat het kind in Nederland ter wereld kan komen, zodat het Nederlands recht van toepassing is en er geen onduidelijkheid ontstaat over de afstammingsrelatie. Daarnaast doet de ACVZ enkele aanbevelingen die kunnen bijdragen aan het voorkomen van uitbuiting van de buitenlandse draagmoeder.

Follow-up

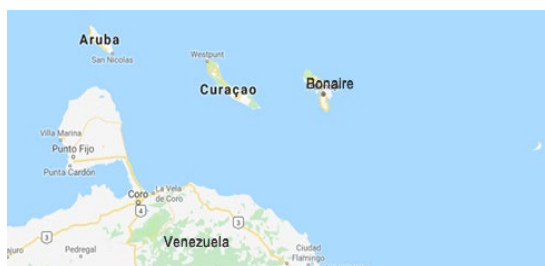
- Op 12 juli 2019 verscheen de [kabinetsreactie](#) op de [aanbevelingen](#) op het terrein van draagmoederschap, meerouderschap en meerpersoonsgezag van de Staatscommissie Herijking Ouderschap. Het kabinet kondigt daarin een regeling voor draagmoederschap aan. Het kabinet heeft besloten om de aanbevelingen van de Staatscommissie om meerouderschap en meerpersoonsgezag van maximaal 4 personen toe te staan niet over te nemen, maar te komen met een regeling voor deelgezag.

- Op 24 april 2020 is het [wetsvoorstel deelgezag](#) gepubliceerd. In het wetsvoorstel zijn vreemdelingen niet uitgesloten van deelname aan de regeling en ook zijn er geen verblijfsrechtelijke beperkingen in opgenomen. Dit laatste is in lijn met het advies van de ACVZ.

- Op diezelfde dag is het [wetsvoorstel kind, draagmoederschap en afstamming](#) gepubliceerd. In het wetsvoorstel is conform het advies van de ACVZ opgenomen dat de draagmoeder en ten minste een van de wensouders de Nederlandse nationaliteit hebben dan wel rechtmatig in Nederland verblijven als Unieburger of met een permanent verblijfsrecht. Daarnaast sluit het wetsvoorstel draagmoederschap uit als blijkt van een afhankelijkheidsrelatie die de vrije instemming van de draagmoeder negatief kan beïnvloeden. Deze bepaling sluit aan bij de aanbevelingen van de ACVZ op het gebied van het voorkomen van uitbuiting van de buitenlandse draagmoeder.

Signalering: Het Koninkrijk en de internationale bescherming van asielmigranten

19 maart 2019

Hoofdlijnen van de signalering

De crisis in Venezuela leidt tot toenemende migratie naar Aruba, Curaçao en Bonaire. Uit het Statuut van het Koninkrijk der Nederlanden volgt dat de landen een grote mate van autonomie

hebben in het voeren van een eigen migratiebeleid en hier dus ook in eerste instantie zelf verantwoordelijk voor zijn. De autonomie wordt begrensd door verplichtingen die voortvloeien uit internationale verdragen en door wetten van het Koninkrijk (het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden en Rijkswetten). Het Koninkrijk kan als uiterste middel ingrijpen als een van de landen bij de uitvoering van het migratiebeleid internationale regels niet nakomt of de mensenrechten schendt.

Er zijn voldoende mogelijkheden om als landen van het Koninkrijk samen te werken op het gebied van internationale bescherming en migratie. Dit gebeurt ook al op veel terreinen (zoals bijvoorbeeld grenstoezicht en vreemdelingenbewaring), maar ten aanzien van internationale bescherming en opvang van migranten wordt er nog weinig samengewerkt. Daarbij valt op dat de inzet van het land Nederland ten aanzien van de internationale bescherming en opvang van migranten in Aruba, Curaçao en Bonaire tot nu toe niet gerelateerd wordt aan de integrale migratieagenda van het kabinet.

De signalering heeft een informatief karakter en bevat geen aanbevelingen. Er is een volledige [Engelse vertaling](#) van het rapport beschikbaar.

Follow-up

Staatssecretaris Harbers heeft op 26 april 2019, op verzoek van de Tweede Kamer, een [algemene reactie](#) gegeven op de inhoud van de signalering. Van het aanbod van de ACVZ om advies uit te brengen maakt het kabinet geen gebruik omdat de betreffende informatie reeds bekend is bij de overheidsorganisaties aldus de staatssecretaris.

Het debat over de situatie van Venezolaanse migranten in Aruba, Curaçao en Bonaire en de verantwoordelijkheidsverdeling binnen het Koninkrijk gaat nog steeds door en als gevolg daarvan zijn sinds het verschijnen van de signalering een aantal stappen gezet. Het kabinet heeft in de [Voorjaarsnota 2019](#) 23,8 miljoen euro uitgetrokken om Curaçao en Aruba te helpen bij de opvang van Venezolaanse migranten. In juni 2019 heeft de regering van Curaçao de procedure voor bescherming van migranten op grond van artikel 3 EVRM aangepast.

Op 1 april 2020 schrijft staatssecretaris Knops in [antwoord](#) op vragen van de Kamer over voortdurende (alarmerende) signalen over de situatie in Curaçao, dat het kabinet geen verantwoordelijkheid draagt voor de uitvoering van het migratiebeleid van het land Curaçao en dat de regering van Curaçao tegenover het Curaçaose parlement verantwoording kan afleggen over haar migratiebeleid. Niettemin stelt Knops dat vreemdelingen in Curaçao worden behandeld op een wijze die niet in strijd is met de Curaçaose wet- en regelgeving en met internationale verdragen. Het is uiteindelijk aan de rechterlijke macht van Curaçao om in voorkomende gevallen te beoordelen in hoeverre verplichtingen in nationale en internationale wetgeving zijn nagekomen, aldus Knops.

[Verkenning: Legale kanalen voor arbeidsmigranten](#)

13 juni 2019

Hoofdlijnen van de verkenning

Dit verkennend onderzoek laat onder andere zien dat er indicaties zijn dat het ontwikkelen van een legaal arbeidsmigratiekanaal kan bijdragen aan het verminderen van ongecontroleerde migratie. Verder concludeert de ACVZ dat het middensegment van de arbeidsmarkt, in tegenstelling tot

het topsegment, niet wordt ondersteund door een daarop afgestemd arbeidsmigratiebeleid.

Er is een volledige [Engelse vertaling](#) van het rapport beschikbaar.

Follow-up

Staatssecretaris Broekers-Knol liet in september 2019 de ACVZ per brief weten de verkenning met belangstelling gelezen te hebben en heeft aangegeven dat de verkenning goed van pas komt bij een interdepartementale gedachtevorming over het onderwerp. Het rapport is verder betrokken bij het rapport '[Naar een wendbare migratieketen](#)' van de Brede maatschappelijke Heroverwegingen.

Advies: Afschaffing van de algemene discretionaire bevoegdheid

24 juni 2019

Hoofdpijnen van het advies

De commissie realiseert zich dat de afschaffing van de algemene discretionaire bevoegdheid onderdeel uitmaakte van een deal waarin een politieke oplossing werd gevonden voor het kinderpardon, maar brengt op eigen initiatief dit advies uit over de mogelijke

juridische implicaties van de afschaffing. Zij raadt aan beleidswijzigingen door te voeren op basis van onderzoek.

De afschaffing beoogt een beperking van de bevoegdheid tot de eerste procedure voor een verblijfsvergunning. De ACVZ betwijfelt of de staatssecretaris op juridisch juiste wijze aan haar verantwoordelijkheid invulling kan geven als internationale verplichtingen daartoe nopen. De discretionaire bevoegdheid wordt per 1 mei 2019 uitgeoefend door de hoofddirecteur IND, maar die tekent 'namens de staatssecretaris'. Dit betekent dat de staatssecretaris uiteindelijk toch verantwoordelijk blijft voor en aanspreekbaar is op de wijze waarop die bevoegdheid wordt gebruikt.

Advies: Wet Inburgering 20..

11 september 2019

Hoofdpijnen van het advies

De ACVZ waardeert de intentie van het kabinet om het inburgeringsstelsel grondig te herzien. Maar de commissie heeft ook nog de nodige kritiek op deze plannen. Ze komt daarom met onder meer de volgende aanbevelingen.

Inburgeringsstelsel voor alle nieuwkomers

Richt het inburgeringsstelsel op alle nieuwkomers en spoor ook niet-inburgeringsplichtigen aan tot vrijwillige inburgering. Baseer het stelsel meer op aanmoediging en belonen dan op dwingen en straffen.

Realistisch ambitieniveau met ondersteuning

Het stellen van een hoog ambitieniveau (liefst B1) dient gepaard te gaan met een adequate ondersteuning van de inburgeraars.

Regierol van gemeenten

Geef gemeenten daadwerkelijk de bevoegdheden om hun regierol waar te maken in het hele inburgeringstraject. Zo pleit de ACVZ om niet DUO, maar gemeenten exclusief bevoegd te maken om eventueel sancties op te leggen.

Follow-up

Op 13 mei 2020 heeft minister Koolmees de [kabinetsreactie](#) op het wetsadvies gepubliceerd. De regering houdt vast aan het – volgens de ACVZ en vele partijen mislukte – hybride stelsel en handhaving met straffen in plaats van overreden met positieve prikkels.

Advies: Secundaire migratie van asielzoekers in de EU

5 november 2019

Hoofdpijnen van het advies
Asielzoekers die de EU op irreguliere wijze inreizen, blijven vaak niet in de lidstaat waar zij aankomen. Doormigratie van asielzoekers in de EU is niet helemaal te voorkomen, maar kan wel beter worden aangepakt. De ACVZ adviseert daarom een bredere

aanpak in EU-verband. Doormigratie van asielzoekers in de EU kan effectiever worden tegengegaan door:

Een overtuigende aanpak van de grondoorzaken van asielmigratie, zowel buiten als binnen de EU.

Een fundamentele hervorming van het Dublin-systeem

Dat kan door het introduceren van positieve prikkels voor zowel asielzoekers als lidstaten om zich aan de regels te houden. Ook zouden asielzoekers die al sociaal-culturele of economische banden met lidstaten hebben, asielzoekers die afkomstig zijn uit veilige landen van herkomst en die evident kansarme aanvragen indienen en asielzoekers die niet onder de eerste twee groepen vallen procedureel verschillend moeten worden behandeld.

Een verbetering van het terugkeerbeleid

Dat kan onder meer door in de relaties met landen van herkomst niet eenzijdig te focussen op het tegengaan van irreguliere migratie.

Zowel van het advies als het uitgebreidere onderliggende onderzoeksrapport zijn [Engelse vertalingen](#) beschikbaar.

Follow-up

Op 22 november 2019 heeft het kabinet op het advies gereageerd. Het kabinet onderschrijft de aanbeveling om de grondoorzaken van asielgerelateerde migratie in algemene zin en secundaire migratie van asielzoekers verder aan te pakken, maar gaat daarbij alleen in op het aanpakken van grondoorzaken in landen van herkomst en niet op het aanpakken van grondoorzaken van doormigratie binnen de EU. De aanbeveling om in te zetten op een eerlijker, evenwichtiger en efficiënter Dublin-systeem wordt in algemene zin onderschreven, maar de nadere invulling daarvan met onder meer positieve prikkels voor asielzoekers door de ACVZ volgt

het kabinet niet. Ook de oproep om te blijven inzetten op een verbetering van het terugkeerbeleid wordt in algemene zin onderschreven. Op de constatering in het advies dat er tot op heden nog maar weinig terug- en overnameovereenkomsten zijn gesloten met landen waar al jaren veel asielzoekers vandaan komen, gaat het kabinet niet in. Dat geldt ook voor de constatering dat de zogeheten 'strategische landenbenadering migratie' (SLM) feitelijk een dode letter is.

Lopende adviestrajecten in 2019

Rol private actoren in het migratierecht

Op verzoek van de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid onderzoekt de ACVZ hoe en met welke gevolgen privatisering in het migratiebeleid plaatsvindt. De commissie brengt hiertoe een aantal deeladviezen uit. In deze reeks zijn al verschenen: 'Marktwerking in het inburgeringsonderwijs' (zie hierboven) en '[Vervoerdersverplichtingen](#)'. In 2020 verschijnt een deeladvies over innovatieve startups.

Het gebruik van landeninformatie in de asielprocedure

Op verzoek van de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid bereidde de ACVZ in 2019 een advies voor over het gebruik van landeninformatie in de asielprocedure. Dit resulteerde in mei 2020 in het advies '[Weten en wegen](#)'.

Onderzoek diversiteit adviesraden

In de Kaderwet adviescolleges, die ook op de ACVZ van toepassing is, is vastgelegd dat er gestreefd wordt naar een evenredige deelname van vrouwen en personen behorende tot etnische of culturele minderheidsgroepen bij de bemensing van de colleges. In dat kader onderzocht de Algemene Rekenkamer (ARK) de inspanningen van adviescolleges in het wervings- en selectieproces om dat doel te bereiken en welke resultaten zij boeken. De ARK concludeert dat voor alle 17 vaste adviescolleges samen het aandeel leden met een migratieachtergrond vanaf 2010 naar 2016 is gedaald van 10 naar 4% en dat de toename van vrouwen de afgelopen 10 jaar is gestagneerd rond de 38%. Bij de ACVZ ligt het percentage vrouwen sinds 2017 boven de 50%.

[Klik hier voor het rapport van de ARK.](#)

Samenstelling commissie en secretariaat in 2019

Commissie

- M.A. Beuving (Minze)
- Dr. S.A. Bonjour (Saskia) (tot 1 april 2019)
- Dr. mr. E.R. Brouwer (Evelien) (tot 12 juni 2019)
- Mr. M. Chébtí (Mariam) (vanaf 1 augustus 2019)
- Dr. mr. H. Fernandes Mendes (Hugo) (vanaf 1 augustus 2019)
- Dr. M.A.K. Klaassen (Mark)
- Prof. dr. mr. T. de Lange (Tesseltje) (plv. voorzitter)
- Prof. dr. J.P. van der Leun (Joanne)
- A.J.H. van Loon (Ton)
- Mr. J.M.C. Louwinger-Rijk (Judith)
- Mr. J.N.M. Richelle (Koos) (voorzitter)
- Prof. dr. H.A.G. de Valk (Helga)

Secretariaat

- Drs. S.A.A. Avontuur (Sonja)
- H.M.S. Braat-Naber (Mieke)
- Mr. D.J. de Jong (David)
- Mr. drs. L.D. Kok (Laura)
- R. van der Lans (Renate) (vanaf 16 juli 2019)
- Mr. W.N. Mannens (Wolf) (secretaris-directeur)
- Drs. L.J. Obermann (Lambert)
- Mr. H.C. Otten (Christine)
- Mr. H. Verbaten (Huub)
- Drs. A.C. Vergeer (Sander)